

Antropologia Religii

Wybór esejów

Tom IV

Warszawa 2010

Wybór tekstów: Rafał Fetner, Arkadiusz Sołtysiak

Redakcja: Rafał Fetner

Korekta: Edyta Ceranowska, Rafał Fetner

Skład: Rafał Fetner

Projekt okładki: Barbara Mydlak

Copyright © 2010 Autorzy i Instytut Archeologii UW

ISBN 978-83-60536-01-8

Druk: XQL Sp. z o.o., ul. Dominikańska 9, 02-738 Warszawa

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
<i>Maciej Szymkiewicz</i> Od Bachofena do Świętej Historii. Archeologia i antropologia wobec koncepcji matriarchatu i Wielkiej Bogini	7
<i>Marzena Ożarek</i> Symbole i znaki znalezione w wyposażeniu mumii Tutanchamona	86
<i>Katarzyna Gozdawa-Gołębiowska</i> Wrota zaświatów: na progu wieczności (egipska <i>Księga Umarłych</i>)	97
<i>Małgorzata Szczygielska</i> Berserkowie: elita wojowników czy aspołeczni zabijacy?	130
<i>Arkadiusz Sołtysiak</i> Neopogaństwo i neonazizm. Kilka słów o ideologiach Davida Myatta i Varga Vikernes'a	173
<i>Arkadiusz Sołtysiak, Krzysztof Jakubiak</i> Boginie deszczu (Recenzja)	183
<i>Kazimiera Mikoś</i> Odpowiedź na zarzuty w recenzji mojej książki <i>Boginie deszczu</i> (1997), autorstwa Arkadiusza Sołtysiaka i Krzysztofa Jakubiaka, część I	212
<i>Kazimiera Mikoś</i> Odpowiedź na zarzuty w recenzji mojej książki <i>Boginie deszczu</i> (1997), autorstwa Arkadiusza Sołtysiaka i Krzysztofa Jakubiaka, część II	224
<i>Kazimiera Mikoś</i> Odpowiedź na zarzuty w recenzji mojej książki <i>Boginie deszczu</i> (1997), autorstwa Arkadiusza Sołtysiaka i Krzysztofa Jakubiaka, część III	252

WSTĘP

Mam zaszczyt oddać w Państwa ręce czwarty tom serii *Antropologia Religii*. Siedmioletnia przerwa w publikacji była wynikiem zawieszenia działalności Koła Naukowego *Axis Mundi* - poprzedniego wydawcy tej serii - w związku z ukończeniem studiów przez jego członków. Naturalnym spadkobiercą KN *Axis Mundi* było siostrzane Koło Naukowe Studentów Zakładu Antropologii Historycznej przy Instytucie Archeologii UW (od października 2009 - Koło Naukowe Bioarcheologii), które po kilku latach przerwy reaktywowane zostało w roku 2004 przez grupę studentów pierwszego roku. Członkowie Koła skupili się przede wszystkim na zagadnieniach związanych z antropologią fizyczną, co również przyczyniło się do przesunięcia w czasie momentu ukazania się kolejnego tomu *Antropologii Religii*, do którego większość materiałów była zebrana już w roku 2004. Obecny tom ukazał się ostatecznie jako efekt mojego stażu w Zakładzie Antropologii Historycznej IA UW.

Zebrane w tym tomie artykuły są w większości skróconymi pracami dyplomowymi studentów i absolwentów Instytutu Archeologii UW. Wśród nich znalazły się zarówno starsze prace osób związanych z KN *Axis Mundi*, jak i nowsze teksty autorstwa osób związanych z KN Studentów ZAH IA UW.

Czwarty tom *Antropologii Religii* otwiera artykuł Macieja Szymkiewicza *Od Bachofena do Świętej Historii. Archeologia i antropologia wobec koncepcji matriarchatu i Wielkiej Bogini*. Autor w zdecydowany sposób rozprawia się z mitem matriarchatu i Wielkiej Bogini, który pokutuje jeszcze we współczesnej literaturze (zupełnie świeżym przykładem może być książka Z. Krzaka *Od matriarchatu do patriarchatu* wydana w 2007 roku w Warszawie). Przedstawia również rozwój tej koncepcji i jej wpływ na różne elementy współczesnej kultury.

Esej *Symbole i znaki znalezione w wyposażeniu mumii Tutanchamona* autorstwa Marzeny Ożarek opisuje elementy wyposażenia grobowego Tutanchamona w kontekście ich znaczenia symbolicznego i religijnego w tradycji starożytnego Egiptu. O praktykach pogrzebowych starożytnego Egiptu traktuje również artykuł Katarzyny Gozdawy-Gołębiowskiej poświęcony strażnikom zaświatów opisanych w *Księdze Umarłych*. Posługując się m.in. semantyką Autorka próbuje odtworzyć funkcję i zna-

czenia poszczególnych strażników, a także sposób, w jaki byli oni postrzegani przez starożytnych Egipcjan.

W kolejnym artykule Małgorzata Szczygielska próbuje odpowiedzieć na pytanie, kim tak naprawdę byli berserkowie. Przedstawia ona zmieniającą się w ciągu dziejów definicję terminu *berserk*, a także narosłe wokół tego pojęcia mity. Wyczerpująca analiza znanych z sag postaci berserków umożliwia rzetelne prześledzenie ich roli w kulturze średnio-wiecznej Skandynawii.

Następny w kolejności artykuł, autorstwa Arkadiusza Sołtysiaka, odchodzi od kwestii archeologiczno-historycznych, aby przedstawić miejsce i skalę neonazizmu w ruchach neopogańskich na przykładzie D. Myatta i V. Vikernes.

Tom czwarty kończy polemika na temat książki *Boginie deszczu. Studium porównawcze* autorstwa Kazimierzy Mikoś (Instytut Religioznawstwa UJ). Dyskusję tę otwiera bardzo krytyczna recenzja wspomnianej książki napisana przez Arkadiusza Sołtysiaka i Krzysztofa Jakubiaka. Autorzy zwracają uwagę, że publikacja ta w znacznej części jest jedynie encyklopedycznym wyliczeniem bogiń, które w większości przypadków z deszczem nie mają nic wspólnego. Odpowiedzią na te zarzuty jest trzyczęściowy artykuł Autorki, w którym oprócz kontrargumentów przedstawia ona swoje najnowsze ustalenia dotyczące bóstw w Mezoameryce.

Mam nadzieję, że tom ten spełni oczekiwania Czytelników, zarówno ze względu na różnorodność poruszanych w nim zagadnień, jak i wartość merytoryczną opublikowanych tekstów.

Rafał A. Fetner